

MAKTAB TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA METODLARDAN FOYDALANISH

NORMUMINOVA MUNISA UKTAM QIZI,
Shahrisabz davlat pedagogika institute magistri

Annotatsiya: Maqolada jahon va o'zbek tasviriy san'atidagi badiiy estetikaning o'rni hamda uning o'ziga xos xususiyatlari o'rganilib, tahlil etilgan. Maktab o'quvchilarining badiiy estetik dunyoqarashini shakllantirishda to'garaklarda mashg'ulotlarining o'rni muhimdir. O'quvchilarning dunyoqarashi va tafakkuri, idrok qilishi qobiliyati ma'lum ma'noda aynan to'garaklarning o'rni muhim hisoblanadi. Badiiy estetikani rivojlantirishda tasviriy san'at asoslari orqali jamiyat, borliq, zamon va makon hodisalaridan olingan tasavvur, ilhom va chuqur falsafiy mushohadalarni ham aks ettiradi.

Kalit so'zlar: badiiy, estetika, tasvir, idrok, san'at, tasavvur.

O'qituvchining kasbiy xususiyatlari borasida to'xtalganda shuni ta'kidlash lozimki, u eng avvalo o'z kasbining jonkuyari, uni dildan sevadigan, o'z ishiga ijodiy va ilmiy yondoshadigan shaxs bo'lmog'i ta'lab etiladi. Bu shaxsda yangi bilimlar va ilg'or tajribalariga chanqoqlik, muhimi unda tashkilotchilik, kuzatuvchanlik, qat'iylik va insoniylik xususiyatlari yaqqol sezilib tursin. O'qituvchi tasviriy san'atdan maxsus bilim va malakalar bilan qurollanmasdan turib muallimlikni bajara olmaydi yoki o'quvchi yoshlarga tabiat go'zalligini, ona Vatanimizning tarixini, milliy merosimizning tarixini ta'riflab bera olmaydi, hamda o'z kasbiga qiziqтира olmaydi. Bugungi talaba, bo'lajak pedagog, o'zbek xalqining hamda o'tmishi bor bo'lgan Markaziy Osiyo xalqlarining amaliy va tasviriy san'at borasidagi noyob namunalarini o'zlashtirgan bo'lishi va to'laligicha o'quvchi yoshlarga ulashmog'i ayni davr talabidir. Shu sababli bo'lajak rassom-pedagoglarga quyidagi talablar yuklanadi :

-O'zlari ta'lim berishi lozim bo'lgan o'smir va yoshlarga san'at sirlarini, madaniy meros namunalarini har tomonlama o'rgatish;

- Ayni yangilanish, rivojlanish davrida yosh avlodni bilimdon, yaratuvchan, yuksak madaniyatli va mustaqil mamlakat taqdiri uchun ma'sul shaxslar qilib tarbiyalash;
- Ulug'vor bunyodkorlik ishida malakali, g'ayratli o'qituvchilar yoshlar peshqadamlik qilmoqlari uchun zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash ;
- Talabalarni tasviriy san'at yo'nalishi buyicha ijodkorlikka yetaklash, layoqat sezilganda esa astoydil o'rgatish uchun maxsus maktab yoki to'garaklarga jalb etish :
- O'quvchi va yoshlarga nafis san'at sirlarini o'rgatish borasida o'z ustida doimo izlanish, talabalar faoliyatini rivojlantirib, to'g'ri va asosli shakllantirish uchun pedagogik qoidalar asosida tajribalar olib borish :
- Turli davr, turli xalqlarga mansub tasviriy san'at asarlarini mushohada qila olmog'i va uni tushunish sirlarini yoshlarga ulashish uslublariga ega bo'lish:
- Tasviriy san'at insonni shakllantirishdagi muhim va ishonchli vositalardandir, bunday imkoniyatni har bir mashg'ulotda qo'llash uchun yangicha uslub va mumkin bo'lgan usullarini ishga solish hamda amalda qo'llay olish mahoratini o'rgatish :
- Zamon talabi bilan dars va mashg'ulotlarni noan'anaviy dars rejalari bilan o'tkazish :
- Jahon andozalariga xos yangi texnologiyalarini o'rganib, darsda qo'llay olish mahoratini egallashi kerak.
- Yuqorida zikr etilgan talablarni o'zida mujassam etgan har qanday talabaga kelajak avlodimizni ishonib topshirsak bo'ladi.

Tasviriy san'at muallimi – ilmiy izlanuvchan ijodkor. Rassom o'qituvchilar qayerda, qanday o'quv maskanida ta'lim jarayonini olib borishidan qat'iy nazar pedagogik faoliyati ijodiy izlanishlar bilan boyitib borsa, shundagina yaxshi shogirdlar, haqiqiy rassomlarni shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Tasviriy va amaliy san'at o'qituvchisining o'z sohasidagi savodxonligi yetarli darajada bo'lsagina o'quvchilar bilan yonma-yon o'tirib o'zlari amaliy namuna ko'rsata oladilar. O'shandagina o'quvchilar o'z ko'zlari bilan

murabbiy rassomning egallagan mahorat sirlarini amaliy ishlarida ko‘rib ruhan his qiladi hamda san‘atning nozik sirlarini tushunib yetishishiga imkoniyatlari kengayadi.

Tasviriy san‘at mashg‘ulotlari har tomonlama rivojlangan insonning tarbiyalashi uchun boy imkoniyatlar ochib beradi. Tasviriy san‘at bilan shug‘ullanish bolalarning aqliy va estetik jihatdan rivojlantiradi, atrof dunyoni tushunishiga ko‘maklashadi, buyumlarni e‘tibor bilan kuzatishga, ularning shaklini tahlil qilishga o‘rgatadi. Tasviriy san‘atdan savodni chiqarmasdan turib, kishi san‘atni tushunishi ham, qadrlashi ham, undan huzur qilishni ham bila olmaydi. Bolalar tarbiyasida zamondoshlarimiz mehnatini go‘zalligini ko‘rsatishga, mustaqil davlat taraqqiyoti yutuqlarini o‘rganish alohida o‘rin egallaydi. Bu o‘quvchilarning ijodiy aktivligini oshirishga ularning kuchini, ma‘naviy quvvatini yangi hayot qurish uchun kurashga safarbar etishga ko‘maklashadi.

Estetik tarbiya – bu o‘quvchilarda hayotdagi, tabiatdagi, san‘atdagi, fan va jamiyatdagi go‘zalliklarni to‘la-to‘kis qabul qilish qobiliyatini tarbiyalashdir. Hayotdagi go‘zal narsalar, aql, ruh, irodaga ta‘sir qilib, insonning ruhiy olamini boyitadi. Estetik tarbiya o‘z ichiga badiiy, mafkuraviy, ma‘naviy hamda axloqiy tarbiyani oladi.

Estetik tarbiya jarayonida kishining qarashlari, hissiyotlari, didi hamda ideallari shakllanadi : bu shakllanish mafkuraviy tarbiya, ijodiy fikrning rivojlanishi bilan mustahkam bog‘langandir. Estetik tarbiya kishini olijanob, go‘zal hamda insonparvarlik harakatlariga moyil qiladi.

Bugungi kunda madaniy va ma‘naviy tarbiya o‘z oldiga insonda mavjud voqelikni ijodiy o‘zlashtirish qobiliyatiga ehtiyojini yaratishdan tashqari, balki unda go‘zallik qonuniga asosan qayta qurish ehtiyojini ham tarbiyalashga qaratilgan. Kasb hunar kollejlari litseylarning vazifasi estetik tarbiyaning turli metodlari yordamida bolaning aql va vujudiga ta‘sir o‘tkazib, unda estetik hissiyotlarini paydo qilish orqali uni go‘zallikka, tabiat ko‘rinishlariga yaqinlashtirish, shuningdek bolaning ijodiy imkoniyatlarini, fikriy faoliyatini rivojlantirib, inson faoliyatining turli sohalarida namoyon bo‘lishiga ko‘maklashishdan iboratdir.

Adabiyotlar ro‘yhati:

1. Teplov B.M. Psixologiya. T.: O‘zbekiston, 1949. –240 s.
2. Teplov B.M. Zametki psixologa pri chtenii xudojestvennoy literaturi// Voprosi psixologii. 1971, №6. – S. 122-129.
3. Sitata N.Rostotsevning «Maktabda tasviriy san'atni o‘qitish metodikasi». M., 1980-y. 12-bet.
4. Mirahmedov M. Problemi kompozitsii v jivopisi Uzbekistana: avtoref.dis.kand.iskus.nauk. – Tashkent, 1984. – 16 s.
5. Teplov B.M. Izbranniye trudi. T 2. M.: Pedagogika, 1985. –359 s.
6. Sulaymonov A. “Miniatyura san’ati” to‘garak mashg‘ulotlari bo‘yicha tayyorlangan dasturi. –Toshkent, 1995.
7. Abdullayev N. San’at tarixi 2-jildlik, 2/1 tom .-T ., 2001